

YTTRANDE
2008-09-29

Dnr Ku2008/1375/MFI

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Kontinuitet och förändring: Betänkande av Public service-utredningen (SOU 2008:64)

Sammanfattning och allmänt

Sändningstillstånden för respektive organisation är i det stora hela bra formulerade ur ett meänkieli-perspektiv. Verkligheten i form av det konkreta utbudet av program som sänds i TV men också delvis i radio är något helt annat om man jämför minoritetsspråken sinsemellan och tittar på programbolagen var för sig.

Den tekniska utvecklingen inom programbolagen och olika typer av media är ett område som vi har mindre erfarenhet av och avstår därför att kommentera detta i detalj. Den centrala frågan för STR-T är att programutbudet ökas eftersom behovet är så stort, särskilt viktigt är detta vid SVT och UR. När det gäller det ekonomiska så har vi förståelse för det argument som lyfts upp, nämligen att programbolagen ska vara ekonomiskt oberoende av staten. Men samtidigt anser vi att man behöver nå upp till det starka och tydliga mål som är satta för programbolagen då det gäller minoriteter. Ett prioriterat område, som dessutom ska inte en särställning, måste få kosta. Så upplever vi inte att det är idag. Hur det ökade programutbudet ska finansieras anser vi är en fråga för programbolagen och staten. I detta remissvar fokuserar vi därför på frågor som handlar främst om minoriteter.

Synpunkter kring betänkandet

Sid 146 "För att se till att rätt åtgärder vidtas och för att utveckla verksamheterna är det lämpligt att SVT, SR och UR även fortsättningsvis har ett nära och kontinuerligt samarbete med berörda organisationer"

Av sändningstillståndet för samtliga programbolag framgår att de ska beakta språkliga och etniska minoriteters intressen, sådan verksamhet ska vara ett prioriterat område och tillgängligheten ska förbättras. Minoritetsspråken ska inte en särställning och en dialog ska föras med de berörda grupperna. Varken SR eller SVT har kontinuerliga organiserade samtal med meänkieli-talande. Det finns därför anledning att se över rutinerna. En kontinuerlig och organiserad dialog bör införas. Det vore mycket viktigt för framtiden att omformulera paragrafen i sändningstillståndet så att det tydligt framgår att dialogen ska vara regelbunden och organiserad och gälla i ett bredare perspektiv än enbart vid produktion av något specifikt program. Som minoritetsrepresentant är detta av oerhörd vikt. UR har påbörjat den kontinuerliga dialogen under år 2008 med meänkieli-talande och upprättat en referensgrupp för detta ändamål. Det är av största vikt att alla minoriteter i Sverige får samma möjlighet att

föra en organiserad och kontinuerlig dialog med SR, SVT och UR. Därför bör kravet på organiserad och kontinuerlig dialog skrivas in i sändningstillstånden, så att det gäller alla programbolag och minoriteter i Sverige.

På sid 159 föreslår utredaren att utbudet på romani chib ska öka betydligt.

Svenska Tornedalingars Riksförbund-Tornionlaaksolaiset ställer sig frågande till detta förslag. Det är inte nog tydligt vilket media som avses. Är det utbudet inom Sveriges Television, Utbildningsradion eller Sveriges Radio? Fakta och statistik som presenteras på nästkommande sidor (sid 160 och 161) som avser språkliga och etniska minoriteter visar att utbudet främst inom televisionen är katastrofalt dåligt även för meänkielis del. Under 2007 sändes endast sju timmar på minoritetsspråket meänkieli i jämförelse med två timmar för romani chib, vilket även utredaren konstaterar på sid 161 med citatet ”Program på meänkieli och romani chib utgör en mycket liten del av utbudet”. Det är svårt att se hur meänkieli-program i TV i praktiken är ett prioriterat område, som dessutom ska inte en särställning då så få program produceras.

Vårt förslag, som är mer befogat:

Vi föreslår att utbudet för de nationella minoriteterna bör ses över var för sig vid SVT, SR och UR utifrån det faktiska behov som finns hos varje minoritetsgrupp. Hur behovet ser ut kan man diskutera vid de kontinuerliga och regelbundna dialoger med minoritetsgrupperna var för sig, som vi anser ska skrivas in i sändningstillstånden. Den totala produktionen i de tre programbolagen kan inte generaliseras då det ser mycket olika ut vid SVT, SR och UR. Utifrån den statistik som presenteras kan man dra slutsatsen att det vore viktigt att öka meänkieli, romani chib och jiddisch vid SVT och UR. En tillnärmning mot det totala antalet timmar i finska behövs vid SR för meänkieli, samiska, romani chib och jiddisch. Det exakta behovet då det gäller mängden program diskuteras var för sig med minoritetsgrupperna.

På sid 160 klargörs att SR Sisoradio svarar för sändningar på finska, meänkieli och sverigefinska.

STR-T har tidigare krävt att meänkieli-redaktionen ska få en från Sisoradio fristående ställning. Hur en fristående ställning ska organiseras är en svår fråga. Det handlar inte bara om programutbud och sändningar utan om lokaler, administration och tillgång till teknik. För detta krävs en utredning som kan föreslå en lösning och granska möjligheterna för meänkieli att bilda en egen avdelning inom SR. Att språket både syns och hörs är ett mycket viktigt fundament som stärker dess status och möjligheter att vara ett levande språk i Sverige. Meänkieli och finska är två olika nationella minoriteter och ska på samma sätt som samiska ha en egen avdelning inom SR. Man ska också komma ihåg att meänkieli, precis som samiska, inte är ett enhetligt språk. I meänkieli finns variation i språket beroende på vilket område det är fråga om. Variationen i meänkieli handlar inte som i samiska om förståelse i första hand, utan i meänkieli handlar variationen om korta eller långa former, inlån av ord och

närheten eller avståndet från det finska språket. Vi tror också att om en meänkieli-redaktion får en fristående ställning från Sisuradio öppnas möjligheter för utveckling av språket och de olika varieteterna i meänkieli, rekrytering av arbetskraft och fler sändningar blir i slutändan ett faktum.

Sid 163 "Nationella minoriteter har i regel inga problem att ta till sig det ordinarie programutbudet utan snarare ett behov av och en rätt att bibehålla och utveckla sitt språk och sin kultur.

Det ordinarie utbudet speglar ganska sällan minoritetsaspekter. Nationella minoriteter i Sverige har som utredningen konstaterar i regel inga problem att ta till sig det ordinarie programutbudet. Betydelsen av programutbud på det egna modersmålet och om den egna kulturen går aldrig att jämföra med det ordinarie utbudet av program.

Sid 163 "Finska, samiska, meänkieli och romani chib ska fortsättningsvis inta en särställning i public service-företagens programutbud. Jag bedömer att verksamhet av, för och med nationella minoriteter även fortsättningsvis bör vara ett prioriterat område och fortsätta utvecklas"

Formuleringen i sändningstillståndet är bra, men eftersom ett nära och kontinuerligt samarbete med berörda minoritetsorganisationer inte finns med alla minoriteter vid SR, SVT och UR, så bör man skärpa till formuleringen i sändningstillståndet, enligt förslag ovan.

Sid 26. "Jag föreslår att SVT ska sända betydligt fler timmar på teckenspråk. Antingen kan teckenspråk vara det språk som talas i programmet eller också kan ett program tolkas till teckenspråk. "

Slutsatsen i utredningen om ökningen av program för minoritetsspråk kan ifrågasättas från ett annat perspektiv också. Teckenspråk har i och för sig inte officiellt minoritetsspråksstatus, men kan jämföras med minoriteter precis som utredningen gör på sid 210 *"I betänkandet Värna språket – förslag till språklag (SOU 2008:26) föreslår man att det allmänna ges ett särskilt ansvar för att skydda och främja teckenspråket. Detta skulle ge det svenska teckenspråket samma skydd som de nationella minoritetsspråken i Sverige idag har."*

Sid. 15. "Jag föreslår därtill att utbudet på romani chib ska öka betydligt, eftersom det är litet i förhållande till utbudet på finska, samiska och meänkieli"

Den totala produktionen kan inte generaliseras på detta sätt då den ser mycket olika ut vid SVT, SR och UR, se även kommentaren ovan.

Sid 177 En del av utredarens bedömning är att "Public service-företagen bör själva få avgöra omfattningen av och fördelningen mellan intern produktion och utomstående medverkan och extern produktion."

Den här bedömningen är helt korrekt, mycket viktig och avgörande för meänkielis framtid. STR-T vill hänvisa till utredningen "Situationen för minoritetsspråket meänkieli" där bland annat följande fakta framkommer (sid 18-19):

"Det som framkommit i samtal med Radio Norrbottens kanalchef för P4, Göran Hedemalm, är att kravet på utomståendes medverkan innebär att de i sin verksamhet blir tvungna att till viss del använda journalister som driver egna företag och gör radioproduktion åt SR. Dessa personer har till syfte att tillföra mångfald. De får inte ha en tillsvidareanställning vid SR eftersom de då inte uppfyller kravet om utomstående medverkan, utanför SR. Antalet anställda inom området för meänkieli inom mediabranschen verkar bromsas upp av ovan nämnda anledning. Följderna av kraven i sändningstillstånden för framförallt radion verkar i detta perspektiv bli paradoxala. För minoritetsspråk som meänkieli borde detta krav på medverkan av utomstående sänkas i omfång eller tas bort. Mångfald är mycket viktigt och bra för det svenska språket, men kan vara mindre bra för minoritetsspråk, eftersom det kan innebära att t.ex. SR blir tvungen att sänka kraven för program på meänkieli totalt sett för att klara av att nå upp till kravet om medverkan utifrån. Det är orimligt att ha så höga krav på medverkan utifrån för ett minoritetsspråk eftersom det i dagsläget också är ett svårrekryterat område. Den bedömning utredningen gör är att radion skulle kunna anställa fler inom området meänkieli, om mer resurser skulle finnas, om kravet på utomstående medverkan inte fanns och om området för kvalitet kunde beaktas mer istället för kravet på medverkan utifrån."

Nya undersökningar som bör beaktas

STR-T vill påpeka att en utredning som funnits sedan 1 februari 2008 saknas i resonemanget om minoritetsspråk i Kontinuitet och förändring. Slutsatsen i Kontinuitet och förändring ang. minoriteter hade sannolikt kunnat bli annorlunda om utredningen med titel *Situationen för minoritetsspråket meänkieli i Sverige* uppmärksammats. Mer information om utredningen enligt nedan:

IJ2007/2710/D, Situationen för minoritetsspråket Meänkieli i Sverige, Harriet Kuoppa, Institutet för Språk och folkminnen, DAUM.

För STR-T
Dag som ovan

Tore Hjorth
Ordförande

Maja Mella
Handläggare